

ДОХОДИ, РАЗХОДИ И ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВОТА ПРЕЗ 2020 ГОДИНА

Доходи на домакинствата

През 2020 г. годишният общ доход средно на лице от домакинство е 7 002 лв. и нараства с 6.2% спрямо 2019 година. За последните десет години (2011 - 2020 г.) общият доход средно на лице от домакинство се увеличава 1.9 пъти.

1. Общ доход и други средства на лице от домакинство по източници

Източници на доходи	2011		2015		2019		2020	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ доход	3782	100.0	4953	100.0	6592	100.0	7002	100.0
Брутен общ доход	3625	95.8	4788	96.7	6325	96.0	6749	96.4
Работна заплата	1960	51.8	2726	55.0	3731	56.6	3927	56.1
Извън работната заплата	50	1.3	158	3.2	56	0.9	46	0.7
От самостоятелна заетост	288	7.6	358	7.2	421	6.4	434	6.2
От собственост	25	0.7	27	0.5	43	0.7	43	0.6
Пенсии	1140	30.1	1286	26.0	1801	27.3	2018	28.8
Обезщетения за безработни	27	0.7	20	0.4	18	0.3	32	0.5
Семейни добавки за деца	32	0.8	46	0.9	82	1.2	82	1.2
Други обезщетения и помощи	66	1.7	105	2.1	94	1.4	90	1.3
Регулярни трансфери от други домакинства	38	1.0	60	1.2	80	1.2	78	1.1
Приходи от продажби	23	0.6	30	0.6	27	0.4	20	0.3
Други приходи	135	3.6	135	2.7	239	3.6	233	3.3
Изтеглени спестявания	113	x	147	x	238	x	219	x
Заеми и кредити	41	x	47	x	83	x	66	x
Общо	3937	x	5147	x	6913	x	7288	x

Реалните доходи¹ на домакинствата нарастват с 4.4% през 2020 г. в сравнение с 2019 г., като най-висок е индексът на реалните доходи през 2020 г. спрямо 2011 г. - 165.9%.

2. Индекси на реалните доходи на лице от домакинство

Години	Години, приети за база									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
2011	100.0									
2012	111.1	100.0								
2013	122.5	110.3	100.0							
2014	124.3	111.8	101.4	100.0						
2015	128.0	115.2	104.5	103.0	100.0					
2016	134.6	121.2	109.9	108.3	105.2	100.0				
2017	142.6	128.3	116.4	114.8	111.4	105.9	100.0			
2018	149.3	134.4	121.8	120.1	116.6	110.9	104.7	100.0		
2019	158.8	142.9	129.6	127.7	124.0	117.9	111.3	106.3	100.0	
2020	165.9	149.3	135.3	133.5	129.6	123.2	116.3	111.1	104.4	100.0

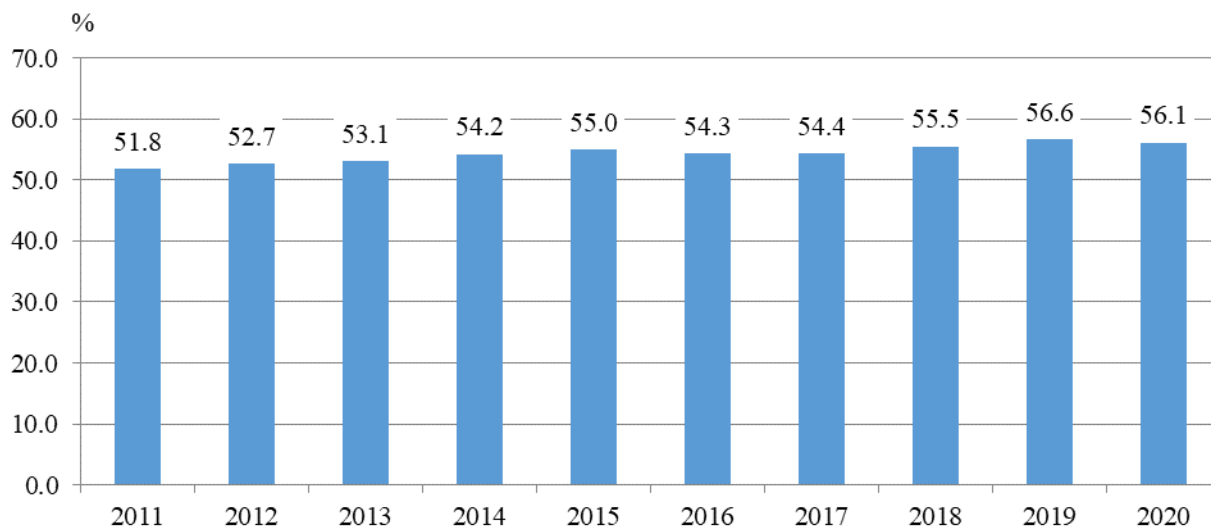
¹ Реалните доходи се изчисляват, като номиналните доходи се дефлират със средногодишните индекси на потребителските цени.
1038 София, България, ул. „П. Волов“ № 2, тел. 02/ 9857 111, info@nsi.bg

През периода 2011 - 2020 г. са регистрирани следните по-важни изменения по отношение на източниците на общия доход средно на лице от домакинство:

- Доходът от работна заплата през 2020 г. е 3 927 лв. и се увеличава с 5.3% спрямо 2019 г., а нарастването му в сравнение с 2011 г. е 2 пъти;
- Доходите от пенсии за последната година са 2 018 лева. Те нарастват с 12.0% спрямо 2019 г. и със 77.0% в сравнение с 2011 година;
- Доходите от самостоятелна заетост през 2020 г. са 434 лв. и се увеличават с 3.1% спрямо 2019 г., а спрямо 2011 г. - с 50.7%;
- Доходът от трудова дейност извън работната заплата за последната година е 46 лв. и намалява спрямо 2019 г. със 17.9%, а в сравнение с 2011 г. - с 8.0%;
- Доходите от другите социални трансфери (обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) през 2020 г. са 204 лева. Те нарастват с 5.2% спрямо 2019 г. и с 63.2% спрямо 2011 година.

В структурата на общия доход с най-висок относителен дял е работната заплата. През 2020 г. той е 56.1%, което е с 0.5 процентни пункта по-малко в сравнение с 2019 г. и с 4.3 процентни пункта повече спрямо 2011 година.

Фиг. 1. Относителен дял на дохода от работна заплата в общия доход на домакинствата

Доходите от всички социални трансфери (пенсии, обезщетения за безработни, семейни добавки за деца и други социални помощи и обезщетения) формират 31.8% от общия доход на домакинствата през 2020 година.

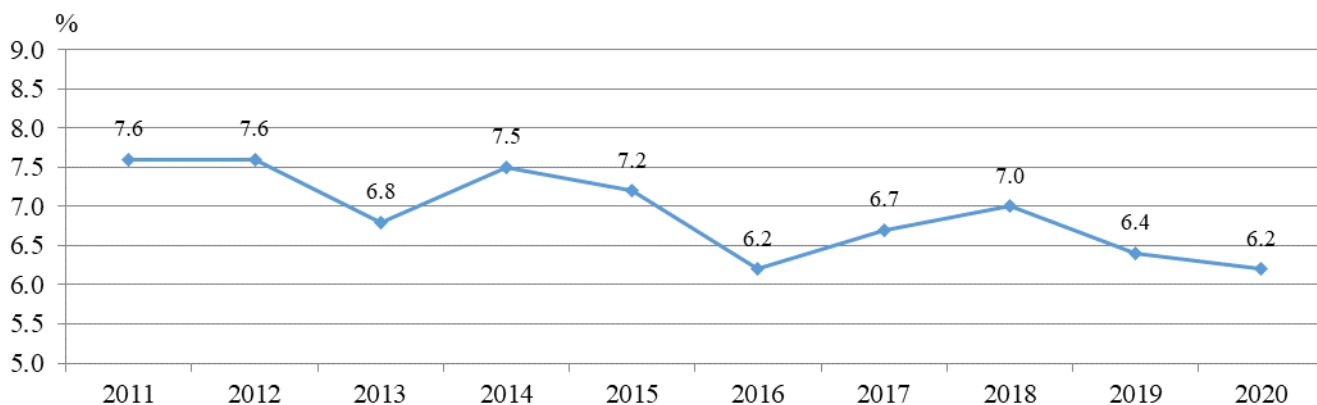
От получените социални трансфери с най-висок относителен дял в общия доход на домакинствата са доходите от пенсии - 28.8%, който е с 1.5 процентни пункта повече в сравнение с 2019 г. и с 1.3 процентни пункта по-малко в сравнение с 2011 година.

Фиг. 2. Относителен дял на дохода от пенсии и други социални трансфери в общия доход на домакинствата

През 2020 г. относителният дял на доходите на домакинствата от самостоятелна заетост в общия доход на домакинствата е 6.2% и намалява с 0.2 процентни пункта в сравнение с 2019 г. и с 1.4 процентни пункта спрямо 2011 година.

Фиг. 3. Относителен дял на дохода от самостоятелна заетост в общия доход на домакинствата

Относителният дял на дохода от трудова дейност извън работната заплата е 0.7% и намалява спрямо 2019 г. с 0.2 процентни пункта, а спрямо 2011 г. намалението е с 0.6 процентни пункта.

Разходи на домакинствата

През 2020 г. българските домакинства са изразходвали б 220 лв. средно на лице, което е почти без промяна в сравнение с 2019 година. За периода 2011 - 2020 г. разходите на домакинствата се увеличават 1.8 пъти.

3. Общ разход и други средства средно на лице от домакинство

Групи разходи	2011		2015		2019		2020	
	лв.	%	лв.	%	лв.	%	лв.	%
Общ разход	3494	100.0	4666	100.0	6214	100.0	6220	100.0
Потребителски общ разход	2937	84.0	3888	83.3	5066	81.5	5054	81.3
Храна и безалкохолни напитки	1265	36.2	1463	31.4	1833	29.5	1872	30.1
Алкохолни напитки и тютюневи изделия	155	4.4	204	4.4	261	4.2	265	4.3
Облекло и обувки	104	3.0	165	3.5	202	3.3	188	3.0
Жилища, вода, електроенергия и горива за битови нужди	493	14.1	666	14.3	836	13.5	861	13.8
Жилищно обзавеждане и поддържане на дома	96	2.8	173	3.7	231	3.7	260	4.2
Здравеопазване	196	5.6	248	5.3	386	6.2	388	6.2
Транспорт	207	5.9	331	7.1	467	7.5	415	6.7
Съобщения	162	4.6	202	4.3	263	4.2	285	4.6
Свободно време, културен отход и образование	121	3.5	227	4.9	322	5.2	250	4.0
Разнообразни стоки и услуги	136	3.9	209	4.5	264	4.2	270	4.3
Данъци	180	5.1	231	5.0	348	5.6	360	5.8
Социални осигуровки	205	5.9	297	6.4	472	7.6	500	8.0
Регулярни трансфери към други домакинства	58	1.7	57	1.2	64	1.0	56	0.9
Други разходи	115	3.3	193	4.1	263	4.2	251	4.0
Влог	46	x	131	x	383	x	510	x
Изплатен дълг и даден заем	132	x	168	x	137	x	135	x
Общо	3672	x	4965	x	6735	x	6865	x

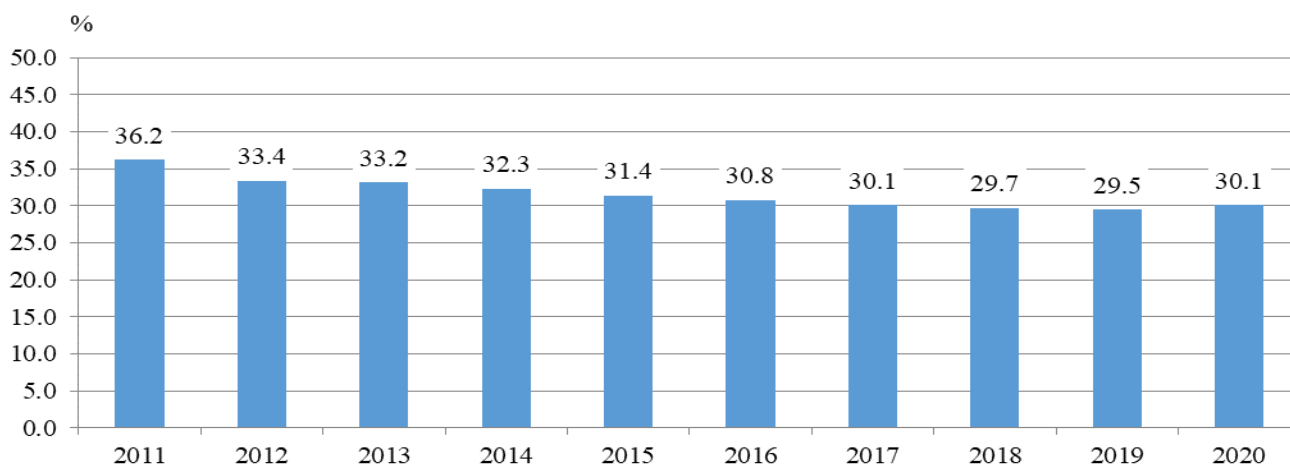
Относителният дял на потребителския разход от общите разходи на домакинствата намалява от 84.0% през 2011 г. на 81.3% през 2020 година.

През периода 2011 - 2020 г. се наблюдават следните промени по отношение на някои видове разходи средно на лице от домакинство:

- Изразходваните средства за храна и безалкохолни напитки през 2020 г. са 1 872 лв., или с 2.1% повече спрямо 2019 г. и с 48.0% повече в сравнение с 2011 година;

- Разходите за облекло и обувки през 2020 г. са 188 лева. В сравнение с предходната година те намаляват с 6.9%, а спрямо 2011 г. нарастват 1.8 пъти;
  - Разходите, свързани с жилището (вода, електроенергия, горива, жилищно обзавеждане и поддържане на дома), за последната година са 1 121 лева. В сравнение с 2019 г. те нарастват с 5.1%, а спрямо 2011 г. - с 90.3%;
  - За здравеопазване през 2020 г. са изразходвани 388 лв. - с 0.5% повече от 2019 г. и 2 пъти повече спрямо 2011 година;
  - За транспорт и съобщения през 2020 г. са похарчени 700 лв., което е с 4.1% по-малко от 2019 г. и 1.9 пъти повече спрямо 2011 година;
  - Разходите за свободно време, културен отдих и образование през 2020 г. са 250 лева. В сравнение с 2019 г. те намаляват с 22.4%, а спрямо 2011 г. се увеличават 2.1 пъти;
  - През последната година разходите за данъци и социални осигуровки са в размер на 860 лв. и се увеличават с 4.9% в сравнение с 2019 г., а спрямо 2011 г. нарастват над 2 пъти.
- През 2020 г. относителният дял на разходите за храна от общия разход е 30.1%, което е с 0.6 процентни пункта повече в сравнение с 2019 г. и с 6.1 процентни пункта по-малко спрямо 2011 година.

Фиг. 4. Относителен дял на разхода за храна и безалкохолни напитки в общия разход на домакинствата

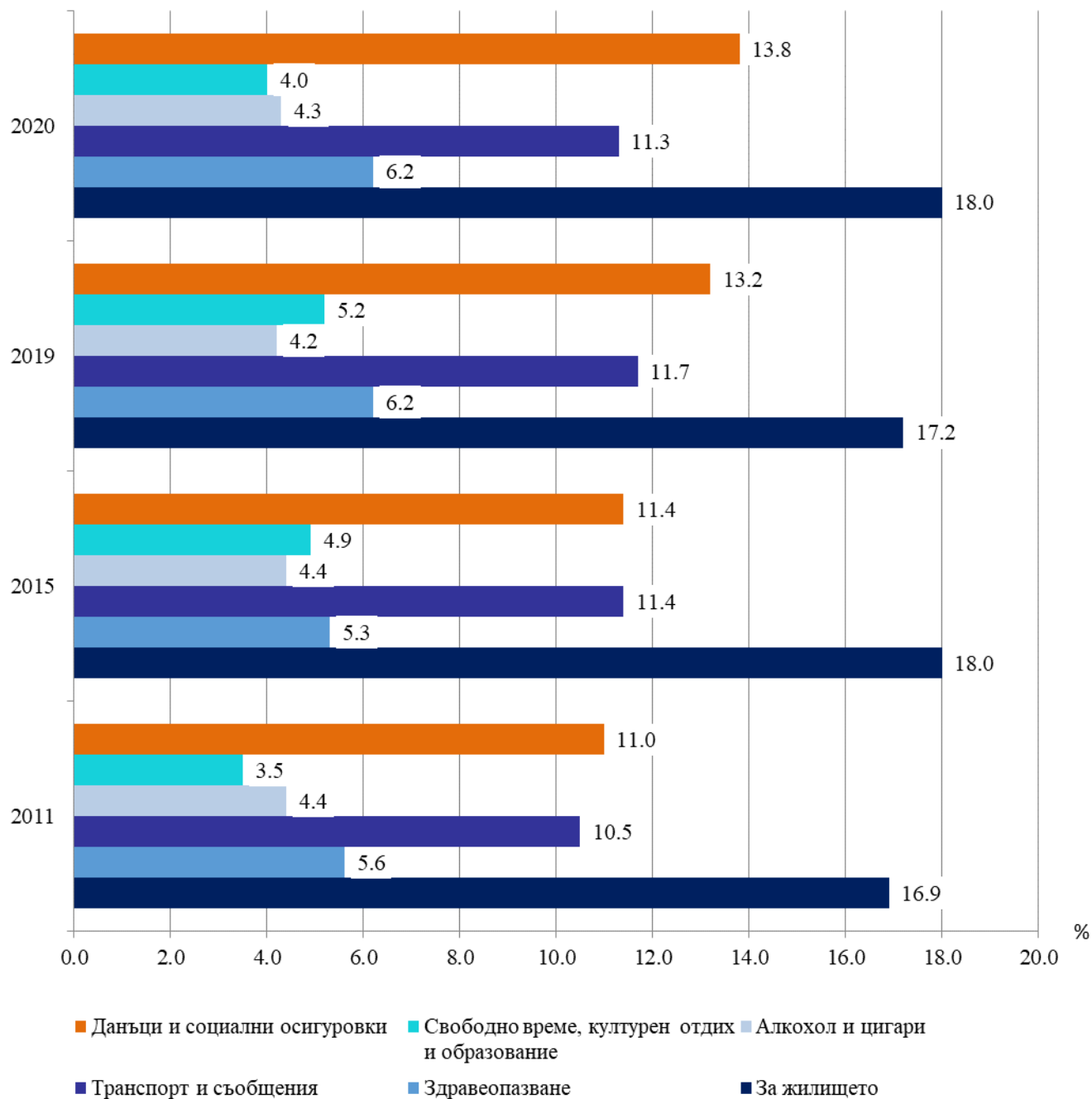
Относителният дял на разходите, свързани с жилището, се увеличава с 0.8 процентни пункта през 2020 г. спрямо 2019 г., а в сравнение с 2011 г. - с 1.1 процентни пункта.

Делът на разходите за данъци и социални осигуровки е 13.8% от общия разход през 2020 г., което е с 0.6 процентни пункта повече в сравнение с 2019 г., а увеличението спрямо 2011 г. е с 2.8 процентни пункта.

Относителният дял на разходите за здравеопазване през 2020 г. е същият както през 2019 г. - 6.2%, с 0.6 процентни пункта повече спрямо 2011 година.

През периода 2011 - 2020 г. делът на разходите за транспорт и съобщения в общия разход е в рамките на 11 - 12%.

Фиг. 5. Относителен дял на някои видове разходи в общия разход на домакинствата

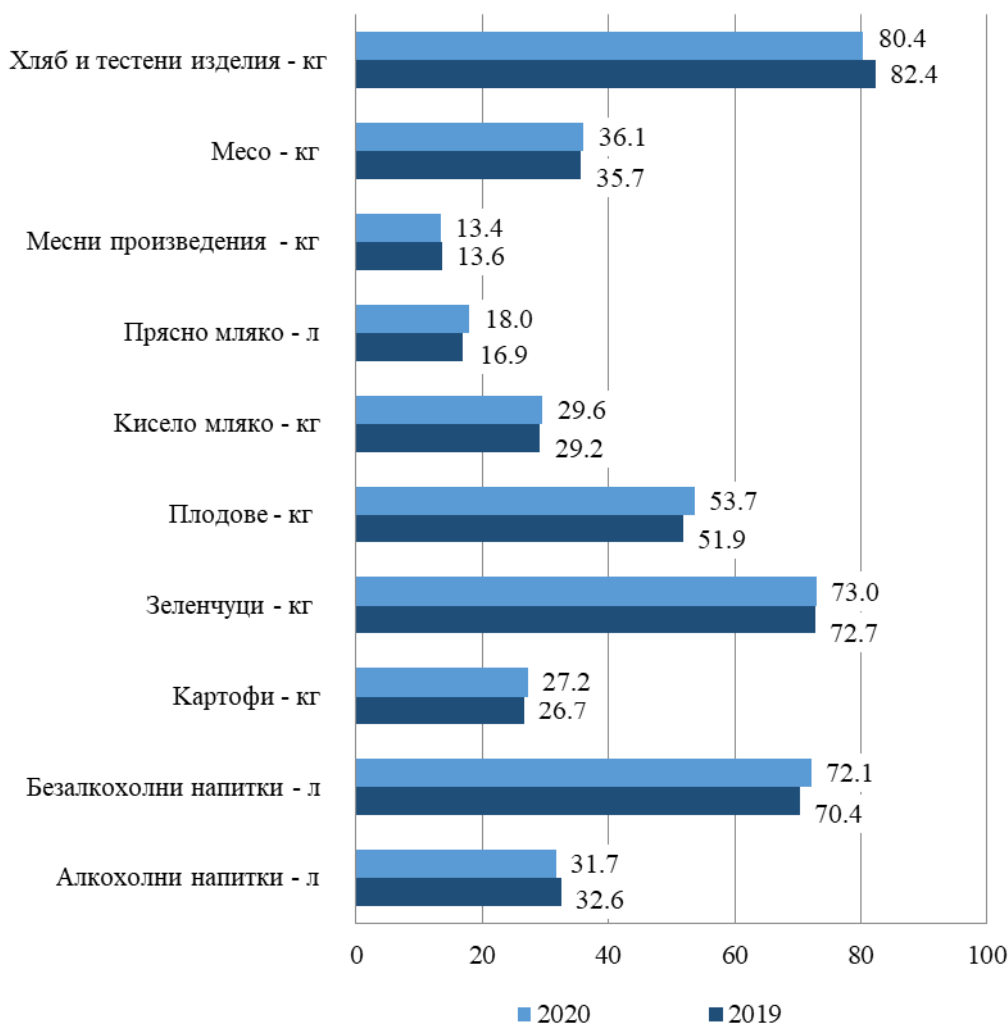

Потребление на домакинствата

През 2020 г. настъпват промени в потреблението на домакинствата спрямо 2019 година. Средно на лице от домакинство намалява консумацията на хляб и тестени изделия с 2.0 кг и на месни произведения с 0.2 килограма. Увеличава се консумацията на плодове с 1.8 кг, на зеленчуци с 0.3 кг, на картофи с 0.5 кг, на месо и кисело мляко с 0.4 кг, на прясно мляко с 1.1 л и на безалкохолни напитки с 1.7 литра.

На годишна база намалява потреблението средно на лице от домакинство на алкохолни напитки (от 32.6 на 31.7 л) и на цигари (от 733 на 727 броя).

Фиг. 6. Потребление на основни хранителни продукти средно на лице от домакинство

Покупателна способност¹ на домакинствата

Покупателната способност на домакинствата се увеличава през 2020 г. спрямо 2019 г. при повечето от основните хранителни продукти. Най-много е нараснала покупателната способност при картофите, яйцата, белия хляб, домати, гроздето и краставиците. Най-много е намаляла покупателната способност при ябълките, захарта, ориза, малотрайните колбаси, свинското и птичето месо.

4. Покупателна способност на домакинствата, изчислена чрез паричния доход средно на лице

Стоки	Мярка	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Хляб бял	кг	2814	3287	3557	3646	3817	3988	4218	4155	4055	4213
Ориз	кг	1522	1774	2048	2061	2070	2163	2382	2550	2743	2694
Фасул зрял	кг	1561	1404	1329	1060	1172	1358	1421	1527	1666	1663
Картофи	кг	4269	5730	4877	5386	5959	5736	6209	6675	5580	6620
Домати	кг	2772	2650	3072	2693	2699	2745	2834	2856	2915	3022
Краставици	кг	2544	2585	2833	2756	2627	2820	3003	2941	3080	3174
Пиперки	кг	2835	3095	3479	3078	2926	3272	3329	3078	3383	3391
Ябълки	кг	2691	3118	3453	3618	3674	3867	4004	3934	4566	4138
Грозде	кг	3439	3287	4262	3338	3817	3521	4004	3645	4295	4399
Мляко прясно	л	2879	3118	3379	3362	3417	3595	3785	3883	4106	4138
Мляко кисело	кг	1976	2186	2402	2347	2407	2515	2657	2725	2851	2921
Сирене	кг	703	770	820	787	808	806	810	817	845	834
Кашкавал	кг	345	394	419	412	440	458	468	489	520	540
Свинско месо	кг	512	562	608	631	699	741	756	819	836	814
Месо от птици	кг	595	940	986	985	1040	1115	1217	1311	1426	1404
Малотрайни колбаси	кг	673	746	814	810	856	892	932	989	1027	983
Трайни колбаси	кг	327	360	384	374	388	397	410	425	438	430
Яйца	бр.	18570	16308	20570	22571	22209	24310	23025	23764	27204	28963
Захар	кг	1673	1945	2342	3139	3541	3191	3454	4753	5061	5001
Млечни масла	кг	357	418	417	409	421	432	385	346	389	460

Жилища, жилищни условия и снабденост със стоки за дълготрайна употреба

През 2020 г. в собствено жилище живеят 92.2% от домакинствата, а 4.1% ползват жилище, без да плащат наем. В жилища под наем живеят 3.7% от наблюдаваните домакинства - 2.5% на свободен и 1.2% на общински наем. Второ жилище притежават 8.9% от домакинствата.

¹ Покупателната способност на домакинствата е количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

В жилища, построени преди 1990 г., живеят 92.0% от домакинствата, като близо три четвърти (70.1%) са изградени в периода 1961 - 1990 година. Преди 1961 г. са построени 21.9%, а след 1990 г. - 7.9% от жилищата.

Две трети (65.0%) от домакинствата в страната живеят в дву- и тристайни жилища (71.0% в градовете и 46.7% в селата). В по-големи жилища (с четири и повече стаи) живеят 24.2% от домакинствата в градовете и 50.7% в селата.

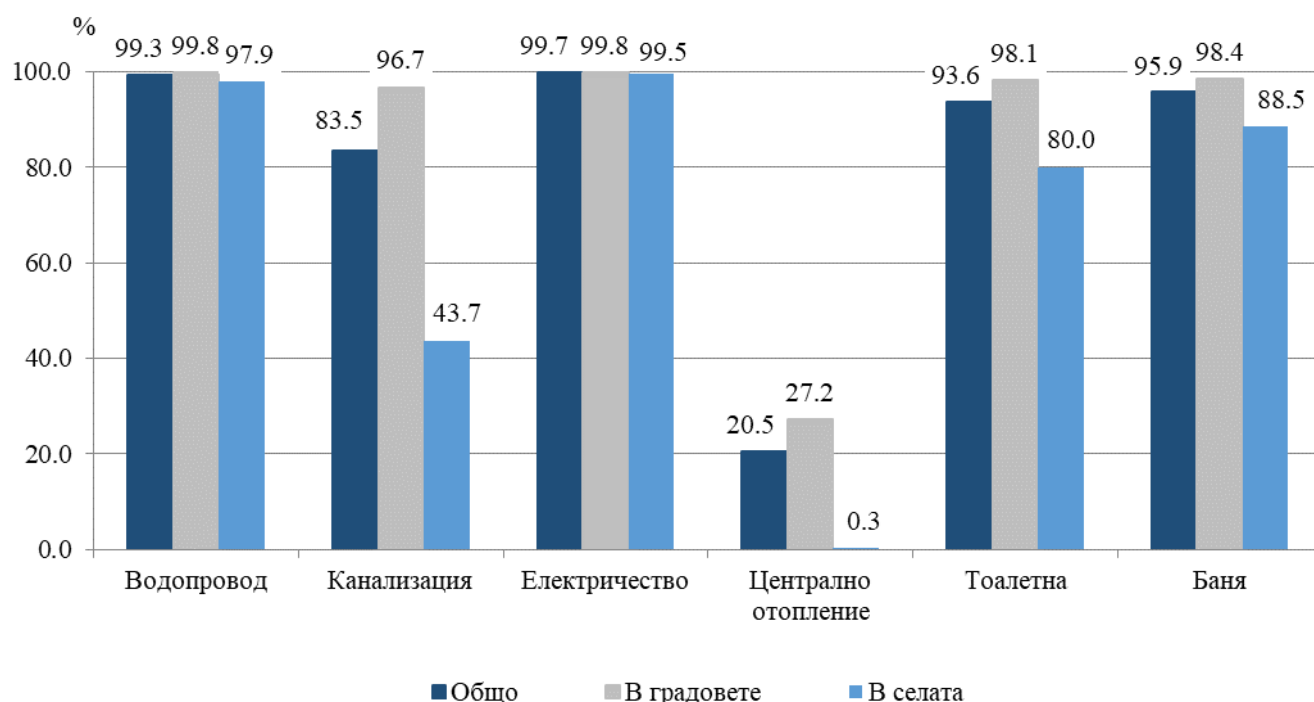
Гаражи имат 26.7% от домакинствата в страната (23.3% в градовете и 36.9% в селата).

С електричество, вода, канализация, баня и тоалетна в жилищата разполагат 81.0% от домакинствата. Има съществени различия в благоустроеността на жилищата в градовете и селата. Централна канализация имат 43.7% от жилищата в селата, докато в градовете този процент е 96.7%.

Тоалетна вътре в жилището имат 80.0% от домакинствата в селата и 98.1% в градовете.

С централно отопление (парно или газ) са 20.5% от жилищата в страната, съответно 27.2% в градовете и 0.3% в селата.

Фиг. 7. Относителен дял на жилищата с водопровод, канализация, електричество, централно отопление, баня и тоалетна в жилището по местоживеене

Автомобили имат 52.0% от наблюдаваните домакинства, като 5.3% притежават два и повече автомобили. Не могат да си позволят да закупят и поддържат автомобил по финансови причини 9.1% от домакинствата, а 38.6% са заявили, че нямат необходимост от лека кола.

От предметите за дълготрайна употреба най-разпространен е телевизорът - притежават го 99.3% от домакинствата, а 29.0% имат по два и повече телевизора.

На второ място е хладилната техника - 99.2% от домакинствата в страната (99.4% в градовете и 98.3% в селата) имат хладилник и/или фризер.

Автоматична перална машина притежават 95.7% от домакинствата, 2.4% не могат да си позволят този уред по финансови причини, а 1.8% смятат, че нямат необходимост.

Без телефон (стационарен или мобилен) са 1.2% от домакинствата. Само стационарен телефон имат 3.2%, а 79.1% - само мобилен (преобладават тези с два и повече мобилни телефона). Двата вида телефони (стационарен и мобилен) притежават 16.5% от наблюдаваните домакинства.

Фиг. 8. Относителен дял на домакинствата, притежаващи предмети за дълготрайна употреба, по местоживееене

С компютри разполагат 52.0% от домакинствата (58.2% в градовете и 32.6% в селата). Все още е голям дялът на тези, които преценяват, че нямат необходимост от компютър - 43.7%.

Наличие на интернет връзка в жилището имат 59.6% от домакинствата в страната. В градовете домашен интернет има в 66.0% от жилищата, а в селата - в 40.4%. Посочили, че нямат необходимост от интернет връзка в дома си, са 37.5% от домакинствата.

Климатизици притежават 44.4% от домакинствата, а 17.8% не могат да си закупят такава техника поради липса на финансови средства. 37.8% от домакинствата в страната са заявили, че нямат необходимост от климатик.

Методологични бележки

Данните са получени от **тримесечното** наблюдение на домакинските бюджети. Наблюдението е репрезентативно, като се използва случайна извадка от домакинства.

Обикновено домакинство образуват две или повече лица, които живеят в едно жилище или в част от жилище, хранят се заедно и имат общ бюджет, независимо от това дали имат роднински връзки помежду си. Домакинство е и едно лице, което живее самостоятелно, храни се отделно и има свой отделен бюджет.

Колективните домакинства не са обект на изучаване на домакинските бюджети.

Основните показатели за доходите, разходите и потреблението се оценяват **тримесечно** и **годишно** и се представят под формата на средни величини и относителни дялове.

Доходите на домакинствата в пари и натура включват доходите на всички членове на домакинството от: работна заплата, пенсии, самостоятелна заетост, обезщетения за безработни, социални помощи и други. Включват се и други доходи, общи за домакинството, като регулярните или еднократните трансфери от други домакинства и продажбите на имущество.

Разходите на домакинствата включват разходите за храна, напитки, тютюневи изделия, жилище (вода, електроенергия, отопление, обзавеждане и поддържане), транспорт, съобщения, здравеопазване, данъци, социални осигуровки и други.

Потребителският разход включва разходите на домакинствата за стоки и услуги съгласно международната Класификация на индивидуалното потребление по цели (COICOP).

Потреблението средно на лице от домакинство представлява количествата консумирани хранителни продукти и напитки при домашни условия и не включва консумацията в заведения за обществено хранене.

Покупателната способност на домакинствата представлява количеството стоки от даден вид, което може да се купи с паричния доход средно на лице от домакинство, ако същият се изразходва изцяло за покупката на тази стока през съответната година.

Подробна информация за наблюдението на домакинските бюджети и резултатите от него е публикувана на сайта на НСИ - <http://www.nsi.bg/>, в рубриката „Доходи, разходи и потребление на домакинствата“ и в Информационната система „Инфостат“.